

Ihmisoikeustyötä tekevät järjestöt: Ihmisoikeudet ilmistolain keskiöön

Ilmaston lämpeneminen uhkaa monien ihmisoikeuksien toteutumista, kuten oikeutta elämään, terveyteen, ravintoon, asuntoon, veteen, sanitaatioon, tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen, itsemääräämisoikeuteen ja terveelliseen ympäristöön. Suomen valtiolla on kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja perustuslain 20 §:n säädettyjen oikeuksien perusteella oikeudellinen velvollisuus tehdä riittävät toimet ilmaston lämpenemisen pysäyttämiseksi enintään 1,5 asteeseen. Tämä velvollisuus koskee paitsi valtiota ja kuntia, niin myös muita julkista valtaa käyttäviä tahoja. Vahva ja konkreettinen ilmistolaki on tehokas keino ihmisoikeuksien huomioimisen varmistamiseksi kattavalla tavalla.

Ihmisoikeusvaikutusten arviointi ja oikeudenmukainen siirtymä huomioitava

Valtioilla on myös velvollisuus varmistaa, että ilmastotoimet ovat linjassa valtion ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa ja ne vähentävät, eivät lisää, eriarvoisuutta. Siksi ilmistolain ihmisoikeusvaikutukset tulee arvioida huolellisesti lain valmistelussa. Ihmisoikeuksien turvaaminen ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin ulottaminen myös ilmistolain nojalla tehtäviin toimenpiteisiin tulee nimenomaisesti mainita laissa. Kansalaisyhteiskuntaa on osallistettava arviointiin ja arviointityöhön tulee varata riittävät resurssit. Lain soveltaminen ei saa johtaa ihmisoikeusloukkauksiin.

Siirtymä pois fossiilisista polttoaineista on toteutettava oikeudenmukaisesti ja ihmisoikeuksia edistäen. Ilmistolain tavoitteisiin tulee lisätä kirjaus ihmisoikeuksien edistämisestä ja sosiaalisesti oikeudenmukaisesta siirtymästä osana ilmastotoimia.

Osallistumismahdollisuudet, tiedonsaanti ja muutoksenhaku turvattava

Eri ihmisryhmien, kuten lasten ja nuorten, vammaisten henkilöiden ja alkuperäiskansa saamelaisten, osallistumismahdollisuuksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota ja heidän mahdollisuutensa vaikuttaa toimenpiteisiin tulee varmistaa sukupuolten tasa-arvo kaikessa osallistumisessa huomioiden. Erityisesti yksilöt ja ryhmät, joiden elämään ilmastokriisi ja ilmastotoimet vaikuttavat merkittäväällä tavalla, tulee ottaa mukaan ilmastotoimien suunnitteluun, toimeenpanoon, seurantaan ja arviointiin. Ymmärrettävää ja saavutettavaa tiedonsaantia ilmastoasioista tulee edistää, jotta kansalaiset voivat vaikuttaa ilmastotoimiin.

Ilmastotoimissa on huolehdittava tehokkaista oikeussuojakeinoista ja varmistettava kansalaisten pääsy muutoksenhakuun ja korvauksiin, mikäli loukkauksia tapahtuu. Ilmastolaissa on säädettävä muutoksenhausta selkeästi ja nimenomaisesti laissa, jotta yksilöt ja yhteisöt tietävät oikeuksistaan ja heidän oikeusturvansa on taattu. Uuteen ilmistolakiin tulee sisällyttää valitusoikeus, jotta perustuslailliset oikeudet tulevat täysimääräisesti toimeenpannuksi. Myös joukkokanteen tulee olla mahdollinen, sillä ilmastonmuutos uhkaa koko yhteiskuntaa. Loukkauksia kokeneille tarjottavan oikeussuojan tulee olla kattava ja sen tulee sisältää takeet toistumattomuudesta sekä oikeuden korvauksiin.

Kansainvälinen ilmastorahoitus ja sen tavoitteet sisällytettävä

Ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaimmin globaaliin Etelään, missä se heikentää ihmisoikeuksien toteutumista huomattavasti. Pariisin sopimusta täydentävän osapuolikokouksen päätöksellä teollisuusmaille asetettiin velvoite mobilisoida vuosittain USD 100 miljardia ilmastotoimiin. Ilmastorahoitusta tulee kohdentaa ensisijaisesti vähiten kehittyneiden maiden ja pienten kehittyvien saarivaltioiden tukemiseen, ja rahoituksen ihmisoikeusvaikutuksia tulee arvioida. Suomen ilmistolain uudistuksen myötä

ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmään tulee sisällyttää lyhyen ja keskipitkän aikavälin määrälliset ja laadulliset tavoitteet kansainväliselle ilmatorahoitukselle. Kansainvälisen ilmatorahituksen seurantarjestelmää tulee vahvistaa ja ilmatorahituksen raportoinnin kytkeytyä osaksi Suomen keskeistä kansallista ilmatoraportointia. Ilmastolain määritelmiin tulee lisätä määritelmä kansainvälisestä ilmatorahituksesta.

Me allekirjoittaneet ihmisoikeuksien ja ilmastoasioiden parissa työtä tekevät järjestöt osallistumme ja autamme mielellämme, jotta laki saadaan valmisteltua ihmisoikeuksia kunnioittavaksi.

Amnesty International Suomen osasto ry
Kehitysvammaliitto ry
Plan International Suomi
Fingo
Ihmisoikeusliitto
Suomen Lähetysseura
Suomen UNICEF ry
Pelastakaa Lapset ry